

תאריך: כ"ב אייר תשפ"ה (20/05/2025)
מספרנו: 100-51

לכבוד

שר המשפטים ח"כ יריב לוין

א.נ,

הנדון: בחינה משפטית והצעה לתיקון לחוק תובענות ייצוגיות

1. ברצוני לפנות אליך כשר משפטים שמוביל בשנים האחרונות רפורמות משפטיות מהותיות, התורמות לשקיפות, מנהל תקין והגנה על זכויות האזרח, ובכללן זכויות עובדים נדבך מרכזי במשפט הציבורי והחברתי.
2. כמשפטנית וכמי שכיהנה כנציגת ועד עובדים בענף התעופה, נחשפתי לכשל מבני חמור במערכת משפט העבודה בישראל, אשר מוביל לפגיעה ממשית ומתמשכת באלפי עובדים המאוגדים תחת הסכמים קיבוציים.
3. בפועל, עובדים אלה אינם נהנים מהגנה משפטית אפקטיבית כאשר הסתדרות העובדים הכללית או גוף יציג אחר מועל בתפקידו ואינו פועל לאכיפת ההסכם שעליו הוא חתום.
4. **כיום, אין לעובדים אפשרות להגיש תובענה ייצוגית בשם או בשם קבוצתם, בשל החסם המשפטי הקבוע בסעיף 3(10) לתוספת השנייה לחוק תובענות ייצוגיות, תשס"ו-2006.**
5. המדינה, לרבות משרד העבודה, ומשרד האוצר אין באפשרותם לפקח על אכיפת הסכמים קיבוציים.
6. כך נוצר ואקום משפטי ואכיפתי שבו אין גוף אוכף, אין פיקוח חיצוני, ואין אפשרות להפעיל ביקורת שיפוטית. וזכויות קוגנטיות עקרוניות יסוד של משפט העבודה הקיבוצי נרמסים הלכה למעשה.
7. דוגמה מובהקת לכך היא הסכמים קיבוצים מיוחדים בין ההסתדרות לחברת אל על, המחייב תוספות מעל שכר המינימום לעובדים ותוספת ענפי תוספות שנבלעות ברכיב "השלמה לשכר מינימום". ניסיונות אכיפה משפטיים נחסמו, והגוף היציג, למרבה הצער, בחר בשתיקה.
8. לאור הפגיעה הרוחבית המתמשכת, אבקש את התערבותך בתיקון לחוק תובענות ייצוגיות או הוספת הוראת שעה תקנה להסרת הסעיף אשר מחריג עובד מהגשת תובענה ייצוגית כאשר חל עליו הסכם קיבוצי.
9. יש לאפשר הגשת תביעה בשם קבוצה, כאשר הארגון היציג לא נקט בפעולות לאכיפת ההסכם הקיבוצי; כשל בפיקוח על יישום הוראות ההסכם בפועל; או קיים חשש סביר לניגוד עניינים – למשל בשל שיקולים פוליטיים, מוסדיים או אחרים.
10. תיקון זה חיוני כדי לאפשר גישה אפקטיבית לצדק לעובדים, לשמש כלי לביקורת מערכתית על כשלי אכיפה חוזרים, ולהפחית את העומס על בתי המשפט באמצעות מנגנון ייצוגי מסודר.
11. כמו כן, אבקש לקדם פיקוח רגולטורי על חברות וארגוני עובדים בעלי כוח ייצוג סטטוטורי.
12. יש להקים מנגנון אכיפה עצמאי (או מינהלי) לזכויות הנובעות מהסכמים קיבוציים.
13. בכך ניתן לחזק את מעמדן של זכויות קוגנטיות במשפט העבודה, גם במסגרת הסכמים ענפיים מיוחדים.

תאריך: כ"ב אייר תשפ"ה (20/05/2025)
מספרנו: 100-51

14. לא למותר לציין את הפגיעה הרוחבית החמורה עובדים בפועל ועובדים שפרשו נפגעו קשות כתוצאה מהסוואת השכר, והפגיעה בזכויות סוציאליות כגון חישובי פנסיה, פיצויי פיטורין, דמי הבראה, ימי חופשה והפרשות לקופות – אשר חושבו לפי שכר יסוד פגום ונמוך במכוון.
15. חרף פניות חוזרות ונשנות, לא ננקטו צעדים לתיקון ההפרות. ההסכמים לא תוקנו בפועל ונותרו בגדר הסכמים למראית עין בלבד.
16. הליכים קודמים של עובדים, ובפרט ת"צ 9898-09-18, נחסמו בשל קיומו של ארגון יציג. אך כאשר אותו ארגון אינו פועל בפועל לתיקון ההפרות או מונע תביעה – לא חלה עוד חסינות דיונית, ויש להותיר פתח לעובדים לממש את זכותם לגישה לערכאות, על מנת שזכויותיהם של חברי עובדים רבים בענפים נוספים במשק לא ייפגעו מחמת התיישנות.
17. לאור האמור אבקשך לאפשר הצגת המסמכים, התיעוד המשפטי התומכים בבקשה זו.

בתודה והוקרה על פעילותך הרבה והמשמעותית לחיזוק מערכת המשפט בישראל ייתכן שגם דרך התיקון המבוקש תוכל להוסיף נדבך חשוב נוסף בעשיית צדק עבור הציבור הרחב.

העתקים:

- יו"ר ועדת חוקה ח"כ מר שמחה רוטמן
- יו"ר ועדת העבודה והרווחה
- מצ"ב הצעת תיקון חוק

בכבוד רב ובברכה,
ליאור קסטוריאנו יניב, עו"ד

נוסח ההצעה תיקון לתוספת השניה לחוק תובענות ייצוגיות תשס"ו-2006

1. חוק תובענות ייצוגיות נחקק במטרה לאפשר אכיפה שוויונית של זכויות בקרב אוכלוסיות מוחלשות. החסם החוקי בסעיף 3(10) מונע מעובדים מאוגדים גישה לערכאות, גם כאשר זכויותיהם הבסיסיות נפגעות והארגון היציג אינו פועל. התיקון המוצע מחזיר לבית הדין את שיקול הדעת, ומאפשר להבחין בין מקרים בהם קיים ייצוג אפקטיבי לבין מקרים שבהם העובדים נותרו ללא מענה – ומונעים מהם צדק.
2. תיקון התוספת השנייה בחוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006, בסעיף 3 (א) לתוספת השנייה, במקום פסקה 10 (3) יבוא: תובענה של עובד או קבוצת עובדים תותר, גם אם חל עליהם הסכם קיבוצי, כאשר מתקיים אחד מאלה:
 - א. הארגון היציג לא נקט פעולות סבירות לאכיפת ההסכם;
 - ב. קיים חשש סביר לניגוד עניינים הפוגע בייצוג העובדים;
 - ג. מדובר בזכויות קוגנטיות הנובעות מחוקי המגן בדיני עבודה;
 - ד. התקיימו פניות שלא נענו מצד העובדים לארגון או למעסיק.
3. תחולה רטרואקטיבית - תחולת חוק זה תחול גם על בקשות לאישור תובענה ייצוגית אשר תלויות ועומדות במועד תחילתו, כל עוד לא ניתן בהן פסק דין סופי ו/או נחסמו בשל חסם זה.

דברי הסבר

4. חוק תובענות ייצוגיות נחקק במטרה לאפשר אכיפה שוויונית של זכויות בקרב אוכלוסיות מוחלשות. החסם החוקי בסעיף 3(10) מונע מעובדים מאוגדים אשר חל אליהם הסכם קיבוצי גישה לערכאות, גם כאשר זכויותיהם הבסיסיות נפגעות והארגון היציג אינו פועל.
5. התיקון המוצע מחזיר לבית הדין את שיקול הדעת, ומאפשר להבחין בין מקרים בהם קיים ייצוג אפקטיבי לבין מקרים שבהם העובדים נותרו ללא מענה ומונעים מהם צדק.
6. בפועל העובדים במשק בחברות הגדולות מאוגדים בהסתדרות וחל אליהם הסכם קיבוצי ענפי ורוחבי.
7. מומחים מובילים בדיני עבודה, התריעו בפומבי כי מדובר בכשל מבני מהותי, הפוגע הלכה למעשה בזכות הגישה לערכאות, בזכות לשיווין וביעילות אכיפת הדין.
8. מעבר לכך, עצם ההחלטה של עובד לפעול נגד מעסיקו דורשת אומץ אישי עצום, מדובר במעסיק עוצמתי, ארגון סגור או ענף מוחלש תיקון המוצע יסיר את החסם, אך ישמור על שיקול הדעת השיפוטי, כך שבמקרים בהם יש פערים קשים בין הזכויות המובטחות בחוק לבין זכויות הסכמיות, ולהבטיח הגנה על העובדים.
9. תיקון זה הכרחי לחיזוק המשפט החברתי ולהבטחת זכויות העובדים במדינת חוק דמוקרטית.
10. לסיכום, תיקון זה נדרש על מנת לגשר על הפער ההולך וגדל בין מסגרת החוק הישנה לבין המציאות המורכבת והמשתנה של שוק העבודה המודרני. התאמת החוק תאפשר יצירת מנגנונים גמישים, שוויוניים ורלוונטיים יותר. עדכון זה חיוני לחיזוק ההסכמות הקיבוציות ככלי מרכזי לשמירה על יציבות תעסוקתית, קידום שוויון וצמצום פערים חברתיים בכלכלה.